

Sveriges herpetologiska riksförenings riktlinjer för hållande av orm som sällskapsdjur

Detta brev handlar om ormhållning och tillståndshanteringen kring densamma. Det skickas ut till Sveriges samtliga kommuner och redovisar Sveriges herpetologiska riksförenings tolkning av nuvarande lagstiftning och åsikter om hur tillståndshanteringen bör se ut. Vid frågor och funderingar kring ämnet, vänligen kontakta undertecknad.

Sveriges herpetologiska riksförening bildades 1971 och är en förening för grod- och kräldjursintresserade. Föreningens verksamhet omfattar alla aspekter av herptilernas (grod- och kräldjurens) levnad, allt från naturvård och forskning till terrariehållning. Bland medlemmarna återfinns några av landets mest välkända och respekterade forskare, veterinärer och djurparkspersonal, såväl som barn som just fått upp ögonen för dessa intressanta djur. Vår samlade sakkunskap om herptiler är stor och vi vill härmed erbjuda vår hjälp för att få en effektivare och säkrare ormtillståndshandling. Vi är övertygade om att detta skulle gagna kommunerna, allmänheten och ormägarna.

Bakgrunden till det hela är en kartläggning vi gjort av vilka krav som ställs på ormägare i olika kommuner. Vi kunde konstatera att tillståndshandling varierar väldigt mellan olika kommuner. Vissa har inget tillståndskrav alls, medan andra kräver tillstånd även för andra terrariedjur, exempelvis ödlor. Ingen av dessa ytterligheter anser vi vara bra, det förstnämnda eftersom det innebär att även de allra giftigaste arterna hålls utan någon kontroll och det sistnämnda för att det helt saknar lagstöd och rör sig om djur som inte är farliga. Det finns inte heller någon laglig eller saklig grund att kräva tillstånd för ogiftiga ormar.

När det gäller giftormar är det däremot mycket viktigt att det finns tydliga riktlinjer för hur

de ska hållas för att skydda allmänheten. Om de utrymmen där ormarna hålls är utformade på rätt sätt är riskerna med giftormshållning ytterligt små, särskilt för omkringboende, det är dock viktigt att säkerheten kontrolleras noggrant.

Bifogat till detta brev är följande bilagor:

Bilaga 1 - Krav vid giftormshållning

SHR:s rekommendation om vilka krav man bör ställa för att meddela tillstånd för giftormshållning och förklaringar till dessa krav (dena bilaga får gärna kopieras helt eller delvis och införlivas i era lokala föreskrifter).

Bilaga 2 - Författningar

Utdrag ur de lagar, förordningar och föreskrifter som behandlar ormhållning samt kommentarer till dessa.

Bilaga 3 - Domar

Referat av några av de domar som rör ormhållning.

Riktlinjer antagna vid årsmöte i mars 2007

Sara Jonsson
Sveriges herpetologiska riksförening
Lunnarp, Nybo gård
273 96 Tomelilla
0417-320 88, 0737-15 05 93

Bilaga 1 · Krav vid giftformshållning

Lokalens utformning

Ett terrarium med giftormar skall förvaras i ett rymningsäkert rum som inte samtidigt utnyttjas för bostadsändamål. Eventuella fönster, ventiler och liknande ska hållas stängda eller vara försedda med nät eller liknande anordning som omöjliggör att ormen kan passera därigenom. Dörren till rummet ska hållas låst när ingen vistas där. På utsidan av dörren ska ett tydligt varningsanslag sitta med texten: ”Varning! Terrarium med giftorm. Bett medför fara. Obehöriga äga ej tillträde.”

Terrariets konstruktion

Ventilationsöppningar ska vara täckta med nät eller liknande som omöjliggör att ormen kan komma ut genom dem. Sådant nät ska sitta ordentligt och vara av metall eller annat material som inte är bräckligt eller smälter om en värmekälla placeras på det.

Skjutglaslister ska sitta fast ordentligt¹ och finnas även på öppningens sidor².

Springor i terrariet, exempelvis mellan skjutglaset, ska vara så små att inte ormungar kan ta sig ut genom dem vid en oväntad födelse³.

Terrariet ska vara tydligt märkt med det antal ormar det inhyser, det vetenskapliga och i förekommande fall det svenska artnamnet på dessa, samt en varningsskylt med texten: ”Varning! Giftorm!”

Olika arter av giftormar får ej hållas i samma terrarium.

Övriga krav

I ansökan skall anges vilka arter sökanden avser att hålla. Artlistan ska sedan uppdateras kontinuerligt när arter tillkommer eller försvinner.⁴

Övriga kommentarer

Det finns ingen anledning att kräva att sökanden ska ha serum hemma. Serum är ett receptbelagt läkemedel med kort hållbarhetstid och är ingenting man kan använda för självmedicinering. Det måste alltid ges av sjukvårdsutbildad personal. För en stor andel av giftormarna är inte heller serumbehandling nödvändig vid bitt.

För att öka ormägares benägenhet att söka tillstånd för sina husdjur bör man sträva efter att hålla priset på tillstånd så lågt som möjligt. Det verkar också falla bättre ut att ha en fast avgift istället för en timbaserad,

så att ormägaren i förväg vet vad kostnaden kommer bli. I sammanhanget bör poängteras att tillstånd för ormshållning enligt miljöbalken inte har med djurskydd att göra, tillståndskravet finns uteslutande för att hindra att olägenhet för människors hälsa uppkommer. Det kan givetvis vara till gagn för både orm och ormägare att man vid inspektion även kontrollerar att djuren hålls på ett djurskyddsmässigt korrekt sätt, men den tid det tar i anspråk bör i så fall inte debiteras sökanden.

Att förbjuda hållande av vissa ormar är inte en bra lösning. Risken är då att dessa arter hålls ändå, men utan den kontroll och höjda säkerhet som tillståndshandlingen innebär. En bättre lösning är att göra återkommande inspektioner hos dem som håller de allra giftigaste arterna.

Det kan vara en god idé att skicka en kopia på utfärdat tillstånd till polis och räddningstjänst för kännedom. Denna information kan vara till hjälp om de skulle behöva gå in i lokalen av någon anledning. Det finns däremot ingen anledning att rutinmässigt informera vare sig fastighetsägare eller grannar. Informationen är inte till någon praktisk nytta för dem då det inte finns några extra åtgärder de bör vidta. Risken är att man istället sprider oro bland dem som inte tycker om ormar och skapar osämja mellan ormägare och grannar.

1. Skjutglaslisternas infästning kan vara en öm punkt i terrariets konstruktion. Lister av plast åldras och släpper med tiden från silikonlim. Detta bör kontrolleras noggrant.

2. Sidolister är viktigt för att förhindra uppkomst av springor där skjutglas möter sidovägg och för att skjutglaset inte ska kunna lyftas ur av obehörig när terrariet är låst.

3. Undantag från denna regel kan rimligen göras för äggläggande arter eller om terrariet endast inhyser säkert könsbestämda hanar.

4. För att artlistan alltid ska vara aktuell bör uppdateringsförfarandet vara så enkelt som möjligt, ett telefonsamtal eller brev bör räcka. Det finns inga säkerhetsskäl att genomföra en förnyad inspektion på grund av ändringar i antal ormar eller arter så länge de kan inhysas i de redan besiktigade utrymmena.

Bilaga 2 · Författningar

Miljöbalken (1998:808)

9 kap .Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

”3 § Med olägenhet för människors hälsa avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

11 § Regeringen får föreskriva att vissa djur inte utan särskilt tillstånd av kommunen får hållas inom område med detaljplan eller områdesbestämmelser, om sådana föreskrifter behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa uppstår. Regeringen kan överlåta åt kommunen att meddela sådana föreskrifter.

13 § Kommunala föreskrifter som meddelas till skydd mot olägenheter för människors hälsa får inte medföra onödigt tvång för allmänheten eller annan obefogad inskränkning i den enskildes frihet.”

Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

”39 § Om det behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa uppkommer, får kommunen föreskriva att

1. nötkreatur, häst, get, får eller svin,
2. pälsdjur eller fjäderfä som inte är sällskapsdjur, eller
3. orm

inte får hållas inom område med detaljplan eller områdesbestämmelser utan särskilt tillstånd av den kommunala nämnden. Ett sådant tillstånd får förenas med särskilda villkor.”

Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om villkor för hållande, uppfödning och försäljning m.m. av djur avsedda för hobby och sällskap, DFS 2004:16, kap 9

”4 § Ett terrarium med giftormar eller giftödlor ska vara låst när inte utfodring, rengöring eller annan skötsel och hantering av djuren utförs. Terrariet ska även vara försett med en skylt med korrekt artnamn samt en varningsskylt med upplysning om att terrariet innehåller giftormar eller giftödlor. En lokal i vilken ett terrarium med giftormar eller giftödlor förvaras ska vara rymningssäker. Ventiler och liknande

öppningar i sådana lokaler ska vara försedda med nät eller andra anordningar som omöjliggör för djuren att ta sig ut. Dörrar och fönster ska hållas stängda.”

Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om transport av levande djur, DFS 2004:10, kap 6

”49 § Om en transport innehåller giftormar eller giftödlor ska detta tydligt anges på påsen eller lådan som djuren befinner sig i. En låda med giftiga djur ska ha ett extra innerlock av genomskinligt material för att möjliggöra inspektion utan rymningsrisk.”

Kommentarer till författningarna

Formuleringen ”...om det behövs för att hindra att olägenhet för människors hälsa uppstår” (vår kursivering) återfinns i både miljöbalken och förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Ett sådant behov kan inte anses föreligga när det gäller hållande av ogiftiga ormar och tillstånd ska följaktligen inte krävas. Ogiftiga ormars bitt är inte farligt och salmonellarisken är försumbar. Salmonella finns i vissa reptilers tarmkanal, men för att det ska smitta till människa krävs att man får in något i munnen som kontaminerats med en smittad orms avföring. Normal hygien, det vill säga att man tvättar händerna efter att ha hanterat ormen, räcker för att undvika smitta.

Lagstiftningens syfte är dessutom främst att skydda omkringboende, och att dessa skulle smittas av salmonella är utomordentligt långsökt. Ett annat argument för tillståndskrav för ogiftiga ormar som ibland förts fram är den psykiska ohälsa som omkringboende antas känna. Den underrättspraxis som finns visar dock att denna rädsla inte är relevant så länge den inte beror på en verklig fara. Olägenhet för människors hälsa definieras i miljöbalken som något som ”...enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt...” (vår kursivering). I förarbetena till miljöbalken står förvisso att även vissa psykiska faktorer kan vägas in, men de exempel som ges är enbart sådana som har en förankring i den fysiska verkligheten såsom buller, lukt etc. Att kräva tillstånd för ofarliga ormar måste absolut anses vara en sådan inskränkning i den enskildes frihet som avses i 9 kap 13 § miljöbalken.

Bilaga 3 · Domar

Dom 1991-03-15 kammarrätten i Stockholm

Sökanden får avslag på sin ansökan att hålla giftormar i bostadshus. Länsstyrelsen upphäver beslutet med motiveringen:

”Länsstyrelsen bedömer att risken för sanitär olägenhet i fysiskt hänseende är mycket liten i detta fall. Risken för sanitär olägenhet är däremot större i psykiskt hänseende genom de reaktioner av oro och liknande som kan uppkomma hos närboende och allmänheten. För att oro och liknande skall bedömas som sanitär olägenhet eller risk för sådan, måste sådana psykiska reaktioner vara relaterade till den fysiska verkligheten på ett rimligt sätt. I klartext skall det kunna beskrivas så som att överdriven oro inte skulle kunna innebära sanitär olägenhet.”

Kammarrätten fastställer domen och sökanden får tillstånd att hålla giftorm.

Dom 1993-06-09 kammarrätten i Jönköping

Sökanden får avslag på sin ansökan om att hålla giftormar i lägenhet. Länsstyrelsen ger sökanden rätt att hålla giftormar och får stöd av kammarrätten som skriver:

”Av utredningen får anses framgå att det föreligger små risker för smittspridning avseende samonella vid hållande av ormar. Många människor får dock anses känna en påtaglig oro och rädsla inför ormar. Det finns därför en psykisk faktor som inte är obetydlig att beakta i detta sammanhang. Sammantaget finner kammarrätten dock inte att utredningen visar att NNs ormhållning föranleder sådan sanitär olägenhet som avses i hälsoskyddslagen. Miljönämndens talan skall därför inte bifallas.”

Dom 1995-11-15, mål nr 8161-1994 kammarrätten i Stockholm

Sökanden får avslag på sin ansökan om att få hålla orm i bostadshus. Kammarrätten upphäver beslutet och skriver:

”Utredningen i målet ger inte stöd för att människor i allmänhet eller ens många människor känner psy-

kiska obehag av att en granne håller orm i sin lgh. Enbart det förhållandet att ett antal grannar kan känna psykiskt obehag av ormhållningen medför inte, mot bakgrund av ovannämnda förarbetsutlåtanden, att den utgör sanitär olägenhet. Den ifrågavarande ormhållningen har inte heller på annan grund visats utgöra sanitär olägenhet.”

Mål nr M103-06, 2006-05-24, Östersunds tingsrätt, miljödomstolen.

Sökanden får avslag av kommunen på sin ansökan om att hålla ogiftiga och giftiga ormar i sin lägenhet. Länsstyrelsen gör samma bedömning som kommunen, men miljödomstolen ger sökanden rätt och skriver:

”Miljödomstolen finner inte annat än att NN har god kunskap om ormar och hanterar dessa på ett tillfredställande sätt. De skyddsåtgärder och försiktighetsmått som NN uppger att han vidtagit för att förhindra att hans ormar ska kunna rymma får mot bakgrund av djurskyddsmyndighetens yttrande anses tillräckliga. Utredningen i målet ger inte stöd för att människor i allmänhet eller ens många människor känner psykiskt obehag av att en granne håller orm i sin lägenhet. Enbart det förhållandet att ett antal grannar känner psykiskt obehag av ormhållningen medför inte att den utgör olägenhet för människors hälsa i miljöbalkens mening. Överklagandet ska därför bifallas.

I 9 kap. Djurskyddsmyndighetens författnings-samling DFS 2005:8 med särskilda bestämmelser för hållande av ormar och ödlor återfinns föreskrifter avseende konstruktion av förvaringsutrymmen mm som bl.a innefattar krav på rymningssäkerhet. Epizootilagen med följdförfattningar innehåller bl.a regler om förebyggande åtgärder och bekämpning av sådana allmänfarliga djursjukdomar som kan sprida smitta bland djur eller från djur till människa. Med hänsyn till dessa bestämmelser saknas anledning att förena tillståndet med villkor.”